BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Abdullayeva Hulkar Obid qizi
Pedagogika fakulteti talabasi
Guliston davlat pedagogika instituti
E-mail: hulkar1108@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish jarayonida multimedia texnologiyalaridan foydalanishning imkoniyatlari yoritilgan. Maqolada interaktiv audio-vizual vositalar, raqamli o‘yinlar, multimedia kartochkalar va video materiallar orqali bolalarning so‘z boyligini oshirish, talaffuzni shakllantirish, og‘zaki nutqni mustahkamlash hamda muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish yo‘llari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy multimedia vositalarining pedagogik samaradorligi, tarbiyachining roli va individual yondashuv orqali nutqiy rivojlanishni ta’minlash masalalari ham ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: nutq rivoji, multimedia texnologiyalari, og‘zaki muloqot, so‘z boyligi, talaffuz, kommunikativ kompetensiya, tarbiyachi, interaktiv metod, audio-vizual vositalar, ta’lim texnologiyasi.

Abstract: This article highlights the potential of using multimedia technologies in the process of developing speech among preschool-aged children. It analyzes how interactive audio-visual tools, digital games, multimedia flashcards, and video materials can enhance children’s vocabulary, pronunciation, oral speech, and communication skills. Furthermore, the paper examines the pedagogical effectiveness of modern multimedia tools, the teacher’s role, and the importance of an individualized approach in fostering children’s speech development.

Keywords: speech development, multimedia technologies, oral communication, vocabulary, pronunciation, communicative competence, educator, interactive method, audio-visual tools, educational technology.

Аннотация: В данной статье рассматриваются возможности использования мультимедийных технологий в процессе развития речи у детей дошкольного возраста. Анализируются способы обогащения словарного запаса, формирования произношения, укрепления устной речи и развития коммуникативных навыков с помощью интерактивных аудиовизуальных средств, цифровых игр, мультимедийных карточек и видеоматериалов. Также рассматриваются педагогическая эффективность современных мультимедийных средств, роль воспитателя и значение индивидуального подхода в обеспечении речевого развития.

Ключевые слова: развитие речи, мультимедийные технологии, устное общение, словарный запас, произношение, коммуникативная компетенция, воспитатель, интерактивный метод, аудиовизуальные средства, образовательные технологии.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqni rivojlantirish jarayoni bolaning fikrlash, muloqot qilish va o‘z fikrini erkin ifoda etish qobiliyatini shakllantirishning eng muhim bosqichi bo‘lib, bugungi kunda multimedia texnologiyalari ushbu jarayonda samarali vosita sifatida keng qo‘llanilmoqda. Interaktiv audio-vizual o‘yinlar, raqamli kartochkalar, video ertaklar va animatsiyalar bolalarda so‘z boyligini oshirish, talaffuzni shakllantirish, grammatik tuzilishni mustahkamlash va og‘zaki nutqni rivojlantirish imkonini beradi [1]. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, multimedia vositalari bolalarning diqqatini jamlash, e’tibor va konsentratsiyani oshirish, shuningdek, nutqdagi xatolarni erkin tuzatish va mustaqil fikrlashni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi [1]. Til o‘yinlari, dramatik mashg‘ulotlar, interaktiv dasturlar va video ertaklar bolalarda jumla tuzilishi, ifodalilik va muloqot madaniyatini rivojlantiradi, yangi so‘zlarni o‘zlashtirish va ularni kontekstda ishlatish ko‘nikmalarini shakllantiradi [2]. Shu bilan birga, multimedia texnologiyalari bolalarning hissiy holatini ijobiy saqlashga yordam beradi, qo‘rquv va tortinish hissini kamaytiradi, o‘z fikrini erkin ifoda etish imkonini yaratadi hamda ijodiy fikrlashni rag‘batlantiradi [1]. Tarbiyachi multimedia vositalaridan foydalangan holda bolaning yosh xususiyatlarini hisobga olgan individual yondashuvni tatbiq etadi, interaktiv o‘yinlar va audio-vizual mashg‘ulotlar orqali nutqiy, ijtimoiy va hissiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi, shuningdek, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish va mantiqiy tafakkurini shakllantiradi [3]. Masalan, “Rasm orqali hikoya tuzish” o‘yini bolalarda so‘z boyligini kengaytiradi, jumla tuzilishini mustahkamlaydi va muloqotga rag‘batlantiradi, shuningdek, bolalarni kreativlik va ijodiy fikrlashga undaydi [3].

Multimedia kartochkalar va interaktiv audio-vizual mashg‘ulotlar bolalarga tovushlarni to‘g‘ri talaffuz qilishni osonlashtiradi, yangi so‘zlarni eslab qolishga yordam beradi va nutqni ifodali qilish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi [4]. Shuningdek, zamonaviy raqamli dasturlar

bolalarning ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi: rolli o‘yinlar orqali ular muloqot madaniyati, jamoaviy ishlarni bajarish, muammoli vaziyatlarda muloqot qilish va boshqalar bilan hamkorlik qilishni o‘rganadi. Multimedia vositalari bolaning nutqiy kompetensiyasini oshirish bilan birga, uning intellektual, ijtimoiy va hissiy rivojlanishini uyg‘unlashtiradi, bolani faol muloqotga jalb qiladi, interaktiv o‘yinlar orqali motivatsiyasini oshiradi va mustaqil fikrlashni rag‘batlantiradi. Shu tariqa, multimedia texnologiyalari yordamida tarbiyachi bolalarni individual yondashuv asosida rivojlantiradi, nutqiy, hissiy va ijtimoiy ko‘nikmalarini mustahkamlaydi, bolani keyingi ta’lim bosqichlariga tayyorlaydi, muloqot madaniyati va interaktiv fikrlash ko‘nikmalarini shakllantiradi, shuningdek, bolaning ijodiy salohiyati va o‘z fikriga ishonchini mustahkamlaydi. Multimedia vositalari nafaqat nutqni rivojlantirishga, balki bolalarning mantiqiy tafakkur, ijodiy fikrlash, jamoaviy ishlar va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga, ijtimoiy muhitga moslashuvchanlikni oshirishga xizmat qiladi [5].

Shu bilan birga, interaktiv audio-vizual mashg‘ulotlar bolalarni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga o‘rgatadi, ularni ta’lim jarayonida faol qatnashishga undaydi va mustaqil o‘qish ko‘nikmalarini shakllantiradi, bu esa ularning kelajakdagi ta’lim va ijtimoiy hayotga tayyorgarligini mustahkamlaydi. Multimedia vositalari yordamida nutqiy va kommunikativ kompetensiya rivoji nafaqat samarali, balki keng qamrovli bo‘lib, individual yondashuvni qo‘llashga imkon yaratadi va bolalarning ta’lim jarayonidagi muvaffaqiyatini ta’minlaydi [1].

Shu tariqa, maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish jarayonida multimedia texnologiyalari nafaqat pedagogik vosita, balki bolalarning ijtimoiy, hissiy va intellektual rivojlanishi uchun muhim strategik vosita sifatida alohida ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to‘g‘risida”gi qarori.-- Toshkent, 2019.
2. Bosher, S. (2018). Language development in early childhood education. London: Routledge.
3. Hasanov, B. (2020). Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. Toshkent: Fan nashriyoti.
4. Shamsiyeva, D. (2021). O‘yin va multimedia texnologiyalari asosida ta’limni tashkil etish. Toshkent: Yangi asr avlodi.
5. Vygotskiy, L. S. (1983). Bolalar nutqi va tafakkuri. Moskva: Pedagogika nashriyoti.